

МАМЛЕКЕТТИК ТИЛДИН ӨНҮГҮШҮНҮН КӨЙГӨЙЛӨРҮ

Мамбетсадыкова Н.Э., окутуучу, академик У.Асаналиев атындагы Тоо- кен иштери жана тоо-кен технологиялары институту, Бишкек ш., Чуй пр. 215

Мусаева Н.Э., окутуучу, академик У.Асаналиев атындагы Тоо- кен иштери жана тоо-кен технологиялары институту, Бишкек ш., Чуй пр. 215

Аннотация. Аталган макалада мамлекеттик тилдин азыркы абалы, ага байланышкан коомдогу терс көрүнүштөр, алардын саясий социалдык мааниси талкууланат. Ошондой эле автор өз макаласында миграциялык процесстердин тил маселесине тийгизген таасирине токтолгон.

Негизги сөздөр: мамлекеттик тил, миграция, саясат, расмий тил, карама-каршылыктар.

PROBLEMS OF THE STATE LANGUAGE DEVELOPMENT

Abstract. This article discusses the current state language and related negative phenomena in society. The author also consider the influence of migration process on the problem of the state language.

Keywords: The state language, the language of migration policy, official language, contradiction.

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО ЯЗЫКА

Мамбетсадыкова Н.Э., преподаватель, Институт горного дела и горных технологий им.академика У.Асаналиева, г.Бишкек, пр.Чуй 215

Мусаева Н.Э., преподаватель, Институт горного дела и горных технологий им.академика У.Асаналиева, г.Бишкек, пр.Чуй 215

Аннотация. В данной статье рассматривается современное состояние государственного языка и связанные с ним отрицательные явления в обществе. Так же автор рассматривает в своей статье влияние миграционных процессов к проблеме государственного языка.

Ключевые слова: государственный язык, миграция, политика, официальный язык, противоречие.

Кыргызстан эгемендүү, көп улуттуу өлкө. Элдин ата бабаларынан бери келе жаткан каада-салтын, үрп адатын, маданий мурастарын кылымдар бою чагылдырып келе жаткан өз эне тили бар. Кыргыз тили мамлекеттик тил макамын алгандан бери өлкөдө көп өзгөрүүлөр болду. Бирок тилекке каршы биз мамлекеттик тилибизди коңшу өзбек, казак элдеринин тилиндей денгээлге жеткире алган жокпуз. Эне тилсиз унитардык мамлекеттин болушу мүмкүн эмес. Мамлекет өнүгүп өскөн сайын аны менен кошо тили да өнүгүш керек. Кыргызстан саясий-экономикалык жактан да, рухий жактан өз алдынча өнүгүү багытыбызга ээбиз.

Бүгүнкү кундун учур талабы кыргыз тилин өнүп өскөн толук кандуу мамлекеттик тил деңгээлине көтөрүү. Айтканга оңой болгон менен андай иштерди аткаруу коомдо көп карама-каршылыктарга туш болуп келгени жашыруун эмес.

Мамлекеттик тилдин өсүшүнө салым кошуу максатында КРнын Президентинин алдындагы Мамлекеттик Тил комиссиясы түзүлүп, тилге байланыштуу мыйзамдар жазылганы менен, анын айрым главалары өлкөдөгү бардык тилдерге бирдей эркиндик тааныгандыгынан, эне тилибиздин өсүүсү, өнүгүүсү, өзгөчө илим жана техника тармагында колдонулуусу өтө жай болууда.

Улут болуу – заманбап саясий илимде өтө көп талкууланган түшүнүктөрдүн бири. Анда улут улуттук мамлекет түшүнүгү айрым сыноолорго дуушар болсо да, өз актуалдуулугун жоготкон жок.

Учурдагы глобализация процесстерине ылайык бир калкты чагылдырган же улуттук өзгөчөлүктү эмес жалпы адамзаттык баалуулуктарды эске алуу маанилүү көргөзүлсө да “улут өзүнүн өздүк өзгөчөлүгүн”, өз иденттүүлүгүн сактап калуу, бул маселени көптөгөн улуттар үчүн алдыңкы планга чыгаруу маанилүү болуп калды. Мисалга европанын бир катар Германия, Австрия, Белгия сыяктуу мамлекеттеринде улуттук өзгөчөлүктөрүн сактоо өзгөчө орунга чыкты. Себеби жакынкы чыгыштан, Азиядан, мурдагы СССРдин аймагынан келген мигранттардын саны күн санап өсүп, түпкүлүктүү улуттун демографиялык жактан алсыроо мүмкүндүгү көбөйүп баратат. Өзгөчө түрктөр өткөн кылымдарда эле агылып, орун очок алып калган Германияда андай кооптонуу күч. Эксперттердин демографтардын пикиринде дагы 15 жылдан кийин Германияда түрк улутунан Канцлер шайланып калышы мүмкүн экен. Анткени түрктөр бул өлкөгө 2, 3 кылым мурун эле келип, отурукташып, керек болсо ири капиталдын (завод, фабрикалардын) ээлери болуп калууга жетишкен. Учурда дүйнөлүк ири держава катары Орусия да демографиялык жактан алсырап Батышка, АКШга агылган жаштарынын ордун постсоветтик өлкөлөрдөн келген эмгек мигранттары арыклуу демографиялык боштукту толтурууга аракет кылууда.

Эмгек мигранттары Орусиянын экономикасынын өнүгүшүнө чоң салым кошушууда ага карабай орустар мигранттардан орус тилинен, кийинчерээк адабиятынан да экзамен алып туруп ишке орношууга уруксаат берип калышты. Бул да болсо орус тилине болгон ошол мамлекеттин камкордугу, чындап келсе орус бийлиги үчүн мигранттардын орус тилин билиши экинчи, үчүнчү орундагы маселе эң башкысы мамлекеттик тилдин статусун, коомдогу баркын көтөрүү максаты.

Эң таң калычтуусу эгемен мамлекетибизде орус тилинин абалына жаны ачыган, ага кам көргүсү келгендер, ал тил болбосо биздин мамлекет катары өнүгүп өсүп кетишибиз кумөн деген демилгечилер чыгууда. Жогорку чиновниктерибиз да мамлекеттик тилге байланышкан көйгөлөрдү чечүүдө чечкиндүүлүктү, патриоттукту көргөзө албай келатышканына күбө болуудабыз. Чындап келсе орус тили биздин колдообузга, коргообузга муктаж эмес экенин анын артында орус империясы, калдайган орус эли тураарын эстен чыгарбашыбыз керек. Ага болбой эле орус тилинин обу жок күйөрмандары ага жан тартканын койбой келет.

2018-жылы Манас университетинин социологдору тарабынан жүргүзүлгөн сурамжылоодо: Кыргызстанда бир гана мамлекеттик тил болушун каалап, кош тилдүүлүккө каршы болгондор жалпы респонденттердин 42%ин түзгөн. Буга жарым жартылай кошулгандар 33.2%, ал эми расмий тил болуш керек дегендер 22.8% болуп кош тилдүүлүктү

колдошот. Бул ойду колдогондордун түрдүү өзгөчөлүктөрүн карап көрөлү. Улуттук өзгөчөлүгүнө караганда кыргыздардын 35.6% өлкөдө бир гана мамлекеттик тил болуусун каалагандар болсо, 25%и бул ойду жарым-жартылай колдошот. Өзбектердин 4.2%и бул ойго кошулат. Орустар 0,7% гана макул болуп, негизинен бул ойду 5% колдобой турганын билдиришкен. Респонденттердин алектенген иши боюнча алганда бир гана мамлекеттик тил болушу керек дегендер мектеп окуучулары 5.%, билим берүү тармагында иштегендер 4.6%, студенттер 4.2%, тейлөө тармагы 3.8%, үй кожөйкеси 3.6% болуп чыкты.

Жашаган аймагы боюнча алганда Ош областынын тургундары 12.8%, Жалал-Абад 8.4%, Бишкек 5.8, Баткен 4.4% колдоору белгилүү болду. Ал эми шаарда жашагандардын 11%и буга кошулса, 11.1% эки анжы ойдо, 10% буга каршы. Айылда жашагандардын 31%и бул ойго макул, 12% каршы.

	Сан	Пайызы	Кумулятивдик процент
Жооп жок	39	2,0	2,0
колдойм	992	49,6	51,6
Жарым-жартылай Колдойм	602	30,1	81,6
Колдобойм	367	18,4	100,0
Жалпы	2000	100	

Бул таблицада көрүнгөндөй теле радио кыргыз тилинде жүргүзүлүшү керек дегендердин көпчүлүгү бул маселеге анчалык үзүлүп-түшпөгөнү байкалат.

Демек мамлекеттик тилдин өнүгүшүнө кыргыз коомунда татыктуу ордун табышына кыргыздардын өздөрү кайдыгер. Андай шартта мамлекеттик тилдин өнүгүшүнө келечекте да моралдык, психологиялык, социалдык тоскоолдуктар болот. Андай тоскоолдуктардан өтүү үчүн тиешелүү жетекчилерден саясий эмгек жана талбаган аракет талап кылынат.

Ошондой эле коомчулуктун өзүндө да каалоо жана мамлекеттик тилге карата патриоттук сезим болушу маанилүү деп эсетебиз.

Колдонулган адабияттар:

1. Жаран кантип иденттешет? Кыргыз Түрк “Манас” университети Бишкек-2016-ж.
2. Р.Б.Салморбекова, Бакыт Амир Малтабартегин, Сабыркул Боорсокбаева. Антология социологических исследований в КР. Бишкек – 2010г.
3. К.Эшанкулова . Улуттук иденттүүлүк жана тил проблемасы. Бишкек-2016г.
4. К.Исаев. Кыргыз ооматы чыгышта. Бишкек-2016ж.

КЕСИПТИК ОКУТУУ СИСТЕМАСЫНДА МААЛЫМАТТЫК ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ КОЛДОНУУ.

Саякбаева Жыпаркул Банаевна, окутуучу, И.Раззаков атындагы Кыргыз мамлекеттик техникалык университети, Бишкек шаары, Кыргыз Республикасы, 720044. пр. Ч.Айтматов 66. e-mail: jiparkul@mail.ru

Сонколова Касиет Асанбековна, аспирант, И.Раззаков атындагы Кыргыз мамлекеттик техникалык университети, Бишкек шаары, Кыргыз Республикасы, 720044. пр. Ч.Айтматов 66. e-mail: kasiet8585@mail.ru

Дыканалиев Калыбек Мукашевич, к.т.н., доцент, И.Раззаков атындагы Кыргыз мамлекеттик техникалык университети, Бишкек шаары, Кыргыз Республикасы, 720044. пр. Ч.Айтматов 66. e-mail: kalybek_1963@mail.ru

Аннотация: Берилген макалада кесиптик окутуу системасында маалыматтык технологиялардын окутуунун сапатына тийгизген таасири изилденген. Окутуу жыйынтыгынын эффективдүү болушун камсыз кылууда кесиптик окуу жайлардын студенттеринин кесиптик компетенттүүлүгүн жогорулатуу керектиги тастыкталган. Алардын келечектеги адистигине ылайык компьютердик жана коммуникациялык билгичтиктерин жогорулатуу сунушталган.

Түйүндүү түшүнүктөр: Кесиптик окутуу системасы, билим берүү системасы, маалыматтык-коммуникациялык технологиялар, педагогикалык технологиялар, компьютердик компетенциялар.

Саякбаева Жыпаркул Бапаевна, преподаватель, КГТУ им. И.Раззакова, Кыргызская Республика, 720044, г.Бишкек, пр. Ч.Айтматова 66. e-mail: jiparkul@mail.ru

Сонколова Касиет Асанбековна, аспирант, КГТУ им. И.Раззакова, Кыргызская Республика, 720044, г.Бишкек, пр. Ч.Айтматова 66. e-mail: kasiet8585@mail.ru

Дыканалиев Калыбек Мукашевич, к.т.н., доцент, им. КГТУ И.Раззакова, Кыргызская Республика, 720044, г.Бишкек, пр. Ч.Айтматова 66. e-mail: kalybek_1963@mail.ru

Аннотация. В данной статье изучено влияние информационных технологий на качество образования в системе профессионального обучения. Установлено, что для обеспечения эффективности результатов обучения необходимо повышение профессиональных компетенций студентов профессиональных образовательных учреждений. В соответствие с их будущей профессией предложено повышение компьютерных и коммуникационных навыков.

Ключевые слова: Система профессионального обучения, система образования, информационно-коммуникационные технологии, педагогические технологии, компьютерные компетенции.

Sayakbaeva Jiparkul Bapaevna, teacher, Kyrgyz Technical University named after I.Razzakova, Avenue Ch. Aitmatov 66, Bishkek, 720044. Kyrgyz Republic, e-mail: jiparkul@mail.ru

Sonkolova Kasiet Asanbekovna, graduate student, Kyrgyz Technical University named after I.Razzakova, Avenue Ch. Aitmatov 66, Bishkek, 720044. Kyrgyz Republic, e-mail: kasiet8585@mail.ru

Dykanaliev Kalybek Mukashevich, docent, Kyrgyz Technical University named after I.Razzakova, Avenue Ch. Aitmatov 66, Bishkek, 720044. Kyrgyz Republic, e-mail: kalybek_1963@mail.ru

Annotation. This article studies the impact of information technology on the quality of education in the vocational training system. It has been established that to ensure the effectiveness of learning outcomes, it is necessary to increase the professional competencies of students of professional educational institutions. In accordance with their future profession, an increase in computer and communication skills is proposed.

Keywords: The system of vocational training, the education system, information and communication technologies, pedagogical technologies, computer competencies.

Заманбап коомдун өнүгүү стадиясында массалык глобалдык коммуникациянын өтө ылдамдануу менен өнүгүшү адам баласынын иш аракеттеринин бардык тармактарында маалыматтык коммуникациялык технологияларды (МКТ) колдонулушу менен мүнөздөлөт.

Кыргыз коомунун атуулдарынын дүйнөлүк көз карашынын маалыматтуулукка калыптануусу Кыргызстандын маалымат мейкиндигине сүнгүп киришинин маанилүү шарты

катары каралат. Азыркы замандагы экономиканы маалыматташтыруу багытынын бирден-бир приоритети жана жалпысынан белгилегендей, экономиканын тармактарындагы калкты ар тараптуу тейлөөдө жана тейлөө чөйрөсүнүн бардык тармактарын заманбап деңгээлинде маалыматташтыруу - тейлөө кесибине окуган студенттерди талапка ылайык даярдоо болуп саналат. [5]

Азыркы мезгилде маалыматтардын татаалдыгы, илимий билимдердин дифференциациясы жана жаныланышы кесиптик-техникалык билим берүүнүн мазмуну боюнча теориялык жана практикалык материалдарды көбүрөөк киргизүүнү талап кылат. Кесиптик окуу жайларды тандоо проблемалары бир гана билимде эмес, заманбап адистерди даярдоо үчүн да зарыл.

Маалыматтык технологиялардын маанилүү каражаты болуп электрондук маалымдоо каражаттары саналат. Азыркы жаңы маалыматтык технологиялар компьютерде маалыматтарды чогултуу, сактоо, таратуу, кайра иштетүү гана эмес, электрондук эсептөө техникасын (ЭЭТ) өнүктүрүү жана сандык маалыматтарды иштеп чыгуу милдеттерин да аткарат.

Маалымат маданиятынын көрсөткүчү болуп жалпы жана кесиптик маданияттар саналат.

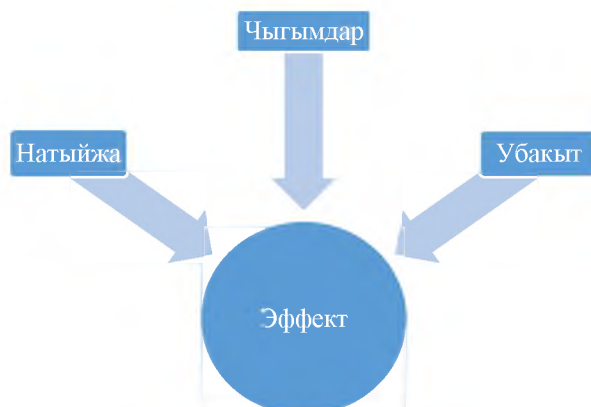
Маалымат маданиятынын критерийлери [2]:

- өзүнүн маалыматка болгон керектөөсүн туура калыптандыруу;
- керектүү маалыматты издөөнү маалыматтык ресурстардын бардык жыйындысында натыйжалуу жүзөгө ашыруу;
- маалыматты кайра иштеп чыгуу жана сапаттуу жаңы маалымат түзүү;
- маалыматты туура тандоо жана баалоо;
- маалыматтык баарлашууга жөндөмдүүлүк;
- компьютердик сабаттуулук;

Заманбап маалыматтык технологиялар билим берүү системасында анын олуттуу даражада өнүгүшүн аныктайт.

Билим берүүнүн сапаты, анын жеткиликтүүлүгү акыркы он жылдыкта билим берүүнүн бардык системасын модернизациялоонун негизги себеби болуп эсептелет. МКТны пайдаланбастан аралыктан окутуу формаларын жана башка методологияларын пайдаланууга мүмкүн эмес.

Билим берүүдө маалыматтык технологияларды колдонуу окутуу натыйжалуулугун өлчөө көйгөйү менен байланышкан. Кайсы бир методдун эффективдүүлүгүн аныктоодо окутуу технологиялары төмөнкүлөрдү камтыйт: жетишилген натыйжаны, материалдык ресурстардын чыгымдарын жана ага жетүүнүн убактысын өлчөө (Сүрөт 1).

Сүрөт 1. Окуу методунун эффективдүүлүгүнүн түзүлүшү (пайда кылуучу факторлору).

Бүгүнкү күндө биздин өлкөдөгү билим берүү системасы жаңыча максаттары жана жаңы баалуулуктары менен мүнөздөлгөн фундаменталдык өзгөрүү этабында турат.

Билим берүү системасынын маани-маңызын жаңылаган бул өзгөрүү жаңы технологияларды колдонуу менен үзгүлтүксүз билим алууга болгон башкача концептуалдык мамилени талап кылат. Заманбап коом билим берүү системасынын алдына улам өзүнүн жаңы талаптарын, маселелерин коюуда, ал эми маалыматташтыруунун ыкмаларын жана каражаттарын колдонбой туруп бул маселелерди чечүү мүмкүн эмес. Сапаттуу билим берүүдөгү МКТнын ролу көптөгөн педагог-окумуштуулардын эмгектеринде белгиленген [4].

Бирок, билим берүү системасына маалыматтык компьютердик технологияларды кийирүү процессинде да көптөгөн кыйынчылыктар бар. Процесстин ийгиликтүү жүрүшүнө тоскоолдук жараткан факторлордун негизгиси бул маалыматтык технологиялардын тез-тез жаңыланышы: мурункуга караганда бир канча татаал, эффективдүү жаңы системалар улам иштелип чыгууда. Бул жаралган жагдайдан чыгуунун жолдорунун бири технологияларды интеграциялоо, башкача айтканда окутуучуда билим берүү процессинде маалыматтык коммуникациялык технологиянын мүмкүнчүлүктөрүн үйрөнүп, талдап, эффективдүүсүн тандап, окуучуга жана сабакка ыңгайлаштырып колдонуу маселеси турат. Билим берүүдө маалыматтык коммуникациялык технологияларды жана билим берүү технологияларын интеграциялоо заманбап билим берүүдөгү жаңы этап. Электрондук окуулуктарды билим берүүдө максаттуу колдонуу бул интеграцияны шарттаган дагы бир негизги факторлордун бири деп айтууга болот. Акыркы мезгилдерде орус окумуштууларынын арасында бул жааттагы илимий изилдөөлөрдү жүргүзө баштаган педагог окумуштуулардын катары көбөйдү, атай кетсек: Е. Аленичева, А. Гончаров, В. Исанов, И. Г. Исанцовская, Е. Кашина, Н. А. Лебединская, В. М. Левин, Н. Монастырев ж.б. Бирок, бул изилдөөлөргө жана кээ бир иштелип чыккан иштелмелерге карабай бул областта чечилбеген маселелер көп, алардын бири педагогикалык адистиктерди окутууда электрондук окуулуктарды колдонуунун педагогикалык негиздерин изилдөө жана шарттарын аныктоо [6].

Эксперттердин пикири боюнча, маалыматтык окутуу технологиясы практикалык жана лабораториялык сабактардын натыйжалуулугун жогорулатуу үчүн мүмкүнчүлүк берет.

Билим берүү системасында маалыматтык технологияларды пайдалануу менен окуп жаткандардын катары жыл сайын жогорулоодо. Атап айтканда, компьютердик колдоосу менен чет тилдеринде сөз байлыгын топтоо ылдамдыгы 2-3 эсе өстү.

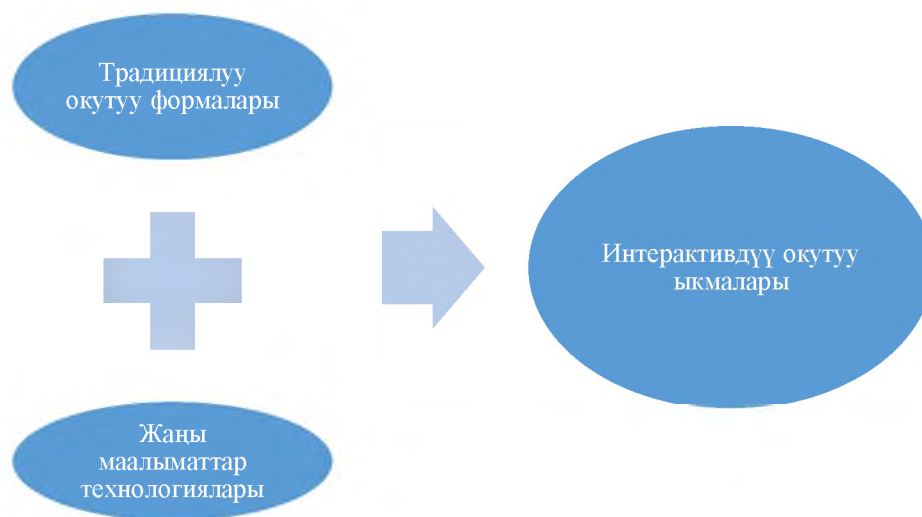
Атайын орто окуу жайларында тейлөө кесибинде окуган студенттерди даярдоодо МКТны кесиптик ишмердүүлүккө колдонуунун методикасында тейлөө ишмердүүлүгүндө бөлүнүп чыккан өзгөчөлүктөрүнүн чагылдыруусун табуу керек. Тейлөө чөйрөсүнүн адиси профессионалдык иш аракетинде: МКТны колдонууда тейлөөнүн ар кандай түрлөрүн аткаруу менен маалыматтык өз аракеттешүүлөрдүн глобалдык чөйрөсү сыяктуу телекоммуникациялык түйүндөрдүн маалыматтык ресурстардын мүмкүнчүлүгүн иш жүзүндө аткаруусу, тигил же бул тармактын маалыматтык чөйрөсүндө Web-технологиянын мүмкүнчүлүгүн кызмат көрсөтүүгө колдонуусу; тейлөө чөйрөсүнө колдонулуучу маалыматтык системалардын техникалык жана технологиялык багыттарынын өлчөмү менен бааланат. Ошонун менен бирге инновациялык моделдин иштелип чыгуусу менен ар кандай тейлөө ишмердүүлүк областында МКТны колдонуу методикасы өнүктүрүлөт [5].

Орто кесиптик техникалык билим берүү процессинде колдонулуп жаткан жаңы компьютердик технологиялар окуу каражаттарын жогорку деңгээлде иштеп чыгууга мүмкүнчүлүк түзүүдө. Ушуга байланыштуу, бир жагынан, билим берүүнүн мазмунун өркүндөтүү жана жаңылоо проблемасы актуалдашууда, анткени инсанды өнүктүрүүнүн жана анын базалык компетентүүлүгүн калыптандыруунун негизги каражаттарынын бири жаңыланган билим мазмуну болуп эсептелет.

Азыркы учурда замандын талабына ылайык жаңы технологияларды колдонуу-окуучулардын аң-сезимин, предметке болгон кызыгуусун күчөтөт десек жанылышпасак керек. Учурдун талабына ылайык окутуу жана тарбиялоо процесси билим берүү системасында

иштеп жаткан педагогдордун башкы проблемасы экендиги баарыбызга белгилүү. Ошондуктан окутуу процессинин ийгиликтүү болушу жана окутулуп жаткан предметтер жеткиликтүү өздөштүрүлүшү үчүн билим берүү тармагында компьютердик технологияларды колдонуу керек. Кыргыз Республикасы өнүгүш үчүн «Маалыматтык-коммуникациялык технологиялар» аттуу улуттук стратегияда негизги багыт катары билим берүү процессине компьютерлештирилген окутуу технологияларын киргизүү, мектептерди, колледждерди толук компьютерлештирүү, окутууну маалыматташтыруу маселеси каралган. Азыркы учурда компьютерди колдонбогон кандайдыр бир тармакты айтуу кыйын – өндүрүштө, билимде, техникада, маданиятта, айыл чарбасында жана кайсы гана тармакты албайлы компьютердин колдонулушу ийгиликтүү жыйынтыктарды берип жатканын байкоого болот. Демек, билим берүүнүн реформасы азыркы дүйнөдө болуп жаткан структуралык өзгөрүүлөргө негизделип жүргүзүлүшү керек.[1]

Компьютер информатика сабагында эле эмес башка предметтерде мугалим үчүн жакшы жардамчы. Компьютерди окутуу каражаты катары колдонууда окутуу процессинин өзгөчөлүгү традициялуу окутуу формаларын жаңы маалыматтар технологиялары менен айкалыштыруу керек, м.а. интерактивдүүлүктү пайда кылуу зарыл (Сүрөт 2).

Сүрөт 2. Окутууда интерактивдүүлүктү жаратуу.

Компьютерди «Чийме геометрия жана инженердик графика» жана «Инженердик жана компьютердик графика» сабактарында колдонуу жакшы ийгиликтерди алып келет. Геометриялык фигуралардын сүрөтүн чийүүдө компьютерди колдонуу убакытты үнөмдөөгө, көлөмдүү фигураларды б.а. мейкиндик фигураларын чийүүдө көрсөтмөлүү жана түстүү сүрөттөр бул предметти окутуунун мүнөзүн түп тамырынан бери өзгөртөт. Компьютердик системалардын графикалык мүмкүнчүлүктөрү окуучуларды эстетикалык жактан өнүктүрөт. Компьютерди көрсөтмө каражат катары колдонууда мультимедиялык программаларды колдонуу максатка ылайыктуу [3].

Компьютер азыркы убакта үн жана видео менен иштөөгө, анимацияларды колдонууга, мультимедиялык презентацияларды түзүүгө мүмкүнчүлүк түздү. Сабакта компьютерди көрсөтмө курал катары колдонуунун формасы жана методу сабактын максатына жараша тандалат, бирок мультимедиялык презентацияларды сабактын каалаган этабында колдонууга болот жана төмөнкүдөй артыкчылыкка ээ:

- Жаңы теманы түшүндүрүүдө – теманы ар түрдүү көрсөтмөлүү каражат менен түшүндүрүүгө болот.
- Оозеки эсептөөлөрдү жүргүзүүдө – тапшырмаларды ирети менен чыгарып, жоопту текшерүүгө мүмкүнчүлүк түзөт.

- Тапшырмаларды тандоо мүмкүнчүлүгүнө ээ болот, б.а. окуучулардын жеке өзгөчөлүгүн эске алуу менен тапшырмаларды тандап алса болот.
- Компьютер менен диалог түзүүсү, оюн сабак катары кабыл алынып, кызыгууну арттырат.
- Материалдын көрсөтмөлүүлүгү окуучулардын көрүү, угуу, эмоционалдык кабыл алуусун жогорулатат.

Чындыгында эле тема канчалык кыйын жана зериктирме болбосун, берилүүчү материал экранда түстүү, үн жана башка эффектер менен коштолуп турса, окуучу үчүн кызыктуу болот. Мындай сабактарды түзүү үчүн PowerPoint программасын колдонууга болот. Мугалим доскага жазып, чийме чийип убактысын кетирбейт. Ал эми түшүндүрүүдө анимациялык эффектерди колдонуу керек. Бул технологияны окутуунун иллюстрациялуу түшүндүрүү методу катары кароого болот. Анын негизги максаты – окуучулардын маалыматты жакшы кабыл алуусу. Окуучулардын материалды уккандан – 5%, көргөндөн – 20% кабыл алаары бизге белгилүү. Ал эми аудио жана видеоматериалды бир убакта колдонуу менен эске тутууну 40-50%ке жогорулатууга болот.

Эми компьютерди билимди текшерүүдө колдонулушуна токтололу. Чындыгында, азыркы убакта билимди текшерүүдө өз алдынча иш менен текшерүү ишинен сырткары тесттик тапшырмалар да берилип жүрөт. Тест алуу менен чоң көлөмдөгү материалды жана көп окуучуларды аз убакыт жумшап, жеңил текшерүүгө болот. Ал эми тестти компьютердин жардамында кабыл алуу менен жумушту жетишерлик жеңилдетүүгө болот. Тестти түзүүдө PowerPoint программасын колдонуп, Excelдин мүмкүнчүлүктөрү аркылуу автоматтык түрдө текшертип алууга да болот. Компьютер текшерүү иштерди, тесттик тапшырмаларды, сабакка тиешелүү материалдарды даярдоодо өтө керектүү каражат болуп эсептелинет. Ошентип, компьютерди окуу процессинде колдонуу окуучу гана эмес мугалим үчүн да жакшы маанай тартуулап, жумушту кыйла жеңилдетет[6].

МКТнын заманбап каражаттарын пайдалануу окутуунун бардык формаларында пайда алып келүү менен бирге бир катар терс кесепеттерге да алып келиши мүмкүн.

Көп учурларда билим берүүдө маалыматтык каражаттарды колдонуу, окуучуларды өз колдору менен тажрыйба жасоо мүмкүнчүлүгүнөн ажыратып, окутуунун жыйынтыгына терс таасирин тийгизет. Интернет тармагында жарыяланган маалымат ресурстарын колдонуу да терс таасирин тийгизет. Көпчүлүк учурда, бардык окуучулардын өзүнүн күчүн колдонбой, интернет тармагынан алынган курстук долбоорлорду, рефераттарды, докладдарды жана даяр маселелерди көчүрүп алуу бүгүнкү күндө адатка айланып, эффективдүү окутуу жана тарбиялоо толук камсыз кылынбай калды.

Маалымат каражаттарын колдонуу менен окутуунун бирден бир артыкчылыгы бул - жекече окуу. Жекече окуунун терс жагы окуу жараянында “жандуу маек” чектелип, “компьютер менен диалогго” алмашылат. Бул МКТнын каражаттары менен иштөөдө окуучунун сөз байлыгын азайтып, мүнөзүн өзгөртөт. Адамдын ой жүгүртүүсү, сүйлөөсү азаят. Окуучу диалогдук сүйлөшүүнү кесиптик тилде өзүнүн оюн жетишерлик деңгээлде бере албайт. Акырында, көпчүлүк маалыматташтыруу каражаттарын ашыкча пайдалануу ден соолукка терс таасирин тийгизерин унутпаш керек.

Маалыматтык технологияларды колдонууда окутуучу экинчи орунда туруп калат. Мындан тышкары техникалык жогорку жана орто окуу жайларда иштеген мугалимдердин көпчүлүгүнүн педагогикалык билими жок. Ошондуктан билим берүү системасынын негизги көйгөйү – мугалимдерди педагогикалык даярдоого багыттоо. Педагогикалык билим берүү менен жаңы маалыматтык технологиялар боюнча билим берүүнү айкалыштыруу менен жаңы билим берүү чөйрөсүн түзүүдө олуттуу жетишкендикти камсыз кылууга мүмкүн болот. Жогоруда айтылган далилдер адистерди даярдоодо МКТнын каражаттарын колдонуу канчалык көп болсо, ошончолук кесиптик билим берүүнүн практикалык сапатын жогорулатууну азайтат. Билим берүүдө маалыматтык каражаттарды колдонуу салмактуу жана

ошондой эле жүйөлүү мамилени талап кылат. Көбүнчө мугалимдин кесипкөйлүгүнө жараша болот.

Жалпы жана кесиптик-техникалык билим берүүнүн өнүгүшү бул тийиштүү кесиптерди өнүктүрүү боюнча талаптардын өсүп өркүндөшү, илим жана технология жана мыкты практикалык тажрыйбанын жүрүшүн көбөйтүү, коомдун өсүп келе жаткан талаптарына жооп берүү.

Кортунду

МКТнын өнүгүшү менен кесиптик окуу жайларда техникалык сабактын, компьютерди өздөштүрүү менен методологиялык позициянын алкагында аныкталган компетенттүүлүктөргө ээ болуу керек.

Ошондуктан студенттердин компьютердик компетенттүүлүгү төмөнкүдөй бааланышы керек:

- компьютердик билимдерди, билгичтиктерди жана көндүмдөрдү өздөштүрүү;
- өзүнүн окуу, үйрөнүү процессин уюштура билгичтик;
- кесиптик компьютердик компетенттүүлүк;
- инженердик психологиясын өөрчүтүү;
- билим деңгээлинин жетиштүүлүгү, ар тараптуу билимдин бекемдиги;
- коммуникативдүүлүгү;

Окуучунун кесиптик билгичтиги профессионалдуу болуп, кесиптик ишмердүүлүгүнүн жаңылануусун өнүктүрүү аракетин, профессионалдык көрсөткүчкө умтулуусу зарыл.

Колдонулган адабияттар:

1. Алыбаев К.С., Нурматова М.Н. Билим берүүнүн парадигмалары жана мугалимдин кесиптик компетенциялары // Вестник ОшГУ. – 2013. – №1, – С.291-295.
2. Артыкова Ж.А., Артыкова Н.А. Электрондук окуулук келечектеги адистин маалыматтык маданиятын калыптандыруучу каражат // Вестник КУУ.-2015. -№3-4, – С. 85-91.
3. Жунусалиев С. Информатика. –Б., 2012.– 264 б.
4. Обзор состояния сектора ИКТ в Кыргызстане. –Б, 2006. –79б.
5. Мамбетакунов У.Э., Кулуева Ф.Ш. Тейлөө кесибиндеги студенттерди даярдоодогу маалыматтык коммуникациялык технологияны кесиптик ишмердүүлүгүндө колдонууга окутуунун абалы. <http://science.bafe.edu.kg>
6. Турдубаева К.Т. Болочок математика мугалимдеринин кесиптик компетенттүүлүгү // ОшМУнун жарчысы. –2015. №4. –30-36-б.